

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Tidskrift

utgifven af

Göteborgs Kvinliga Diskussionsförening.

N:o 23.

1887.

2:dra årg.

Innehållsförteckning:

Robinson: Äktenskapsfrågan. XII.	Sid. 341.
M. Bruhn: Brev fra Köbenhavn.	„ 343.
Elna Tenow: »Fru Marianne».	„ 346.
Aasta Hansteen: Brev fra Amerika.	„ 352.
B.: Boganmældelse.	„ 352.
»När skall mitt hjärta en gång stilla stå». Poem	„ 353.
När och Fjärran.	„ 353.

Distribueras af
WETTERGREN & KERBER, GÖTEBORG.

WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI,

Handwritten signature or note at the bottom right corner.

J. A. Wettergren & Co.,

GÖTEBORG,

rekommendera sitt stora, rikt sorterade lager af engelska, franska
och tyska Mode- och Manufakturvaror såsom

Klädningsstyger,

svarta och kulörta **Sidentyger, Möbel- och Gardintyger,**
Sorgtyger i alla moderna genres, äfven äkta fransk **Svart Merinos,**
af erkänt bästa fabrikat till dagens lägsta priser.

☞ Profver sändas på begäran till landsorten franko. ☞

Kappmagasinet

erbjuder under hela året det största och rikhaltigaste urval af det nyaste i

Jaquetter, Paletåer, Dolmaner och Regnkappor,
allt till de billigaste priser i förhållande till varornas godhet.

J. A. Wettergren & Co.

Å

Kvinnoföreningens Arbetsbyrå

Magasinsgatan 12, III.

finnas anmälde platssökande kvinnor af alla slag, såsom lektionsgifvare i sång, musik, språk, öfrige skolämnen, träskärning, frisk- och sjukgymnastik; kassörer bokhållare, butiksbiträden; sällskapsdamer, husförestånderskor, kokerskor, köks- & husjungfrur, barnsköterskor; sömmerskor inom alla brancher; ackuschörskor; trikotstickerskor, hjälphustrur, etc.

Arbetsgifvare torde benäget hänvända sig till byrån, öppen hvardagar kl.

2—1 på dagen.

FRAMÅT

✻ TIDSKRIFT ✻

UTGIFVEN AF

GÖTEBORGS KVINLIGA DISKUSSIONS-FÖRENING.

Döm ingen ohörd.

Fri talan.

Genom skäl och motskäl bildas öfvertygelser.

N:o 23.

Ansvarig utgivare och
redaktör
Alma Breinholm-Åkermark.

1 Dec.

Pris: Kr 3,50 pr år.
Andra årgången.

1887.

Äktenskapsfrågan.

Några diskussionsbidrag

af

Robinson.

XII.

Dessa små uppsatser, dem det nu torde vara tid att avsluta, hafva intet annat anspråk haft än det i öfverskriften sagda, att lemna några bidrag till diskussionen. De hafva, med andra ord, i sin mån sökt hjälpa till att ännu hålla äktenskapsfrågan *öppen*. Hon synes nemligen för tillfället hotad af flerahanda summariskt *stängande* maktspråk: från dels officiella aukoriteter, dels enskilda, talangfulla diktare, dels vissa, mindre talangfulla moralister, men som veta sig kunna påräkna uppmärksammande för de oförgängliga lagars skull, å hvilkas vägnar de säga sig utsedda att tala. Sistnämnda herrar misstaga sig ej heller i det hänseendet, att den läsande allmänheten vid beröring med dessa heliga, ömtåliga frågor är frommare och anspråklösare, än moralisterna själfva äro, samt därför gerna tror dem berättigade att tala med etisk myndighet, så länge de utan att rodna påstå sig vara det.

Vidkommande diskussionsbidragen här antager jag, att en eller annan, hvars varmare lynnesart plägar lida vid bevittnandet af strängt återhåll i meddelanden, kunde under läsningen varit frestad uppfordra artikelförfattaren att komma fram äfven med *sin egen privata tankebekännelse* i äktenskapsfrågan. Sidant hade dock ej stått väl tillsammans med artiklarnes uppgift, utan tvärtom varit den till hinder. Dölja eller förneka min åsigt vill jag emellertid icke. Derfår torde jag få hänvisa en sådan läsare — om han finnes — till förut offentliggjorda undersökningar om den innerst personliga skilnaden (efter min tanke) mellan kärlek och osedlighet, mellan »engilte» och »månggifte», kortast afgifna som kommentarier till Henrik Ibsens Peer Gynt och påbegynta i afhandlingen »Ibsen och Äktenskapsfrågan» samt afslutade i ett bref till redaktionen af Tidskrift för Hemmet »Mannens likställighet med kvin-

nan.» * Dessa uppsatser utkommo för några år sedan och vid — såsom det föreföll — skäligen passande tidpunkt.

Här, återigen, har jag endast ansett önskvärdt att möjligen kunna visa de för tillfället i inbördes krig råkade reformens vänner, att, om de än hafva åtskilliga meningsbrytningar oafgjorda sinsemellan, ja till och med några ytterst invecklade och svåra formfrågor — och att de så hafva, är allt för tydligt för att kunna bestridas —, dessa tvistemål ju visserligen böra så småningom utredas, och utan allt för mycken personlig ömtålighet eller personlig närståendehet; men att vida viktigare är i alla fall den stora frågan, *innehållsfrågan*, alla reformvännernas *gemensamma* uppgift, kulturkampens sega uppgift i alla tider:

att fäligt och energiskt fortsätta dag efter dag den långvariga, konstitutionella striden mot *sjelfva formalismen*; mot ihållighetens officiella tillbedjande; mot den på mångahanda sätt underhållna, vidskeppliga tron på något slags välsignelse af ett för alla och en hvar *obligatoriskt* bruk af sådana former, som för många bland samhällets medlemmar bevisligen redan öfverlevat sitt innehåll.

Ärliga reformvänner hafva der en bilighetens kamp att dagligen utkämpa åt begge hållen. Af förnuftet strängt ålagda att akta och försvara en hvars *rätt* att verkligen hägnas och välsignas af dessa former, så länge de för honom hafva innehåll, äro de af samma förnuft lika strängt ålagda att förakta och angripa *samvetsförtrycket*, som påstår sig kunna magiskt meddela välsignelser genom att göra *likformigheten* till vilkor för medborgerligt anseende eller förtroende och för den skull vågar ikläda tjänstifrige statsborgare tvångströjor — såsom man gör med galningar —, i stället för att fastställa äfven *andra*, för dem lämpliga, laga ordningar och dermed möjligen göra dem till de laglydigaste af alla laglydige medborgare.

Under långt hunnen organisk utveckling af vare sig en individuel eller en konfederativ organism är enformighet dödande, mångformighet lifsfrämjande — *tryggar* rikedomerna på laga kraftvunna uttrycksmedel

ordningen, medan åter försöket att inklämma det mångartade, lifsaktiga innehållet i en form eller *få* former vettlöst och känslolöst *spränger* ordningen. Så väl ena som andra resultatet är alldeles *naturnödvändigt*.

Opinionsförtryck och förtryck genom tvångslagar äro lika kulturfiendliga företeelser, antingen de komma från så kalladt konservativt eller så kalladt liberalt håll.

Befinnes en reformifrare vara obotlig i sin envishet att vilja försätta sambället i ett *nytt* belägringstillstånd genom att blott utbyta gamla universalkurer mot någon ny sådan — i stället för att lära sig inse behövet af verklig valfrihet mellan flera, alla relativt värdefulla, men *olika* ordningar; då må detta tjurhufvud tillsist, i likhet med öfrige samvetsförtryckare, erkännas hafva gjort sig till *fiendens*, till *formalismens* handgångsman och ej längre vara att räkna till kulturarbetets, sedlighets- och utvecklingssträfvandets tjänare. Hans naivt-geniala dumhet, som kommer honom att endast se målet, icke vägen, gör, att han icke kan räddas åt samhällsarbetet.

Så vore t. ex. fallet med ifarne för »den fria kärleken», om de halsstarrigt vidhölle äktenskapets afskaffande och ej i stället småningom lärde sig fordra det rimliga: flera sätt än hittills att få sin äktenskapsförbindelse lagligt erkänd eller lagligt upphäfd af samhällsmyndigheterna och flera olika laga former än hittills för äktenskapskontrakts affattande.

Så vore likaledes fallet med ifarne för Svavas fordran i Björnsons En Hanske, om de verkligen ej småningom läte *bota* sig för denna vildt fanatiska uppfattning af skaldens afsigt: att kvinnorna borde bannlysa från äktenskap hela det nu levande manliga släktet (med några snart räknade undantag) — i stället för det *sedliga*, *naturliga*, *möjliga* och *förnuftiga*: att hvar i sin mån främja, stödja och uppmuntra alla ädla, sansade, goda sträfvanden för uppkomsten med tiden af ett friskare manligt släkte — något som ej frambesvärjes *med ens*.

Ytterligare dårskaper ha visserligen yttrats å ömse håll. Snar bör man emellertid icke vara att taga obotligheten för afgjord hos någondera meningsfloeken. Det unga är i regeln mer bildbart, än det som redan börjat stelna till inom trötthetens och ålderns bojer.

* Sist nämnda uppsats, omtryckt och något bearbetad i samlingen Realister och Idealister, första häftet.

För egen del är jag viss om, att Svas anhängare och den sedliga frihetens innerst fordra ett och det samma såsom giltigt föreningsband mellan man och kvinna: ömsesidig, personlig, hel kärlek —; och att således båda äro i grunden ifrare för en giftet samt alldeles icke fiender till hvarandras egentliga önskningsar, sedan de blott hunnit lära bättre förstå hvarandra. Det är ju längtan efter en förfinad men oförderfvad kvinna, en af samma slag som Svava, hvarom de hjertslitande ropen i senaste tidens manliga dikter tala. Och: en sådan längtan är icke polygamistisk eller kännemärke på en utrumlad menniska. (Jfr t. ex. med de många franska noveller, der hjälten verkligen polygamistiskt plågas af att hos sin oförderfvade älskarinna eller maka ej återfinna den krydda af nyck och oberäknelig råhet i känslan, som räddat hans förra förbindelser med äfventyrerskor från jemnhetens och tråkighetens faror).

Inom den unga mansåldern i nordnen föregår ett starkt utvecklingsarbete. Den samtida ekonomiska krisen försvårar i mycket hög grad detta arbete, och har mer än något annat insprängt deri pessimistiska impulser, men företrädesvis på svärdssidan. De unga arbetande kvinnorna hafva hittills visat sig märkbart starkare än de unge männen. Kvinnornas nya verksamhet gör öfverhufvud ett optimistiskt intryck. De hafva fått mycket deraf till skänks eller i arf. Men de hafva hittills äfven förvalt arfvet synnerligen väl. Ynglingarne kunna med full rätt säga, att de af naturen hafva det svårare. De hafva rätt att fordra ett uppriktigt, sympatiskt deltagande från den andra, mera gynnade sidan — —

Men — bättre än nu är det både fysiskt och moraliskt omöjligt att de någonsin kunna få det utan att småningom växa sig starkare just i de tvenne hänseenden, der kvinnorna nu äro dem så nästan ojemförligt öfverlägsna: i förmågan att strängt begränsa sina pekuniära fordringar på lifvet och i sjelfuppföstran för ett möjligt framtida äktenskap.

Sympati har den arbetande sjelfuppföstraren all berättigad anledning att vänta, särskildt när arbetet är strängt och långvarigt; men sjelfva arbetet kan dock ingen annan åtaga sig än han sjelf.

Brev fra Köbenhavn.

Den Storm, der i sin Tid gennem Pressen rejste sig mod Frk. Grundtvigs bekendte Foredrag om »Nutidens sædelige Lighedskrav», var sikkert paa mange Punkter högst uretfærdig.

Jeg er overbevist om, at de af hendes Modstanderinder, der overværede hendes Foredrag vil indrømme, at dette var præget af et human Syn paa anderledes tænkende og at det paa intet Punkt var udæskende i Formen. At der naturligvis i et Foredrag af en saa delikat Natur let kan findes Udtryk, som maa betegnes som uheldig valgte er sikkert. Frk. Grundtvig er heller ikke altid sluppen lige heldig over disse Skær, selv de af hendes Tilhørere, der i Spørgsmaalets Realitet stod fuldt ud paa hendes Side, vil vist f. Eks. finde, at det turde være et Fejlsyn, eller en Overdrivelse naar hun siger: »at Samfundsbevidstheden hidtil ikke har fordret Troskab af den gifte Mand». Om end den gifte Mands Utroskab ikke dømmes fuldt saa strengt som den gifte Kvindes, saa tror jeg dog ikke, at Samfundsbevidstheden i vor Tid er saa slappet, at den ser med synderlig Overbærenhed derpaa.

At saa godt som ingen af Frk. Grundtvigs Modstandere begærede Ordet og derved muliggjorde en Diskussion af Sædeligheds-spørgsmaalet mellem de to Partier, er jo højst naturligt; thi for det første var disse i betydelig Minoritet, og for det andet vidste de, at Konsekvensen af at udtale sig for et friere Kærlighedsforhold vilde have meget farlige Følger for dem selv, fordi vi alle ved, at Pluraliteten af Kvinder paa dette Punkt aldeles mangler Tolerance.

D:r Brandes har sikkert Ret i, at en Kvinde, der offentlig udtalte sin Sympathi for et frit Kærlighedsforhold mellem Mand og Kvinde, vilde have Udsigt til at miste sin Livsstilling, om hun havde en saadan, og tillige kommer til at føle, at hun var udelukket fra det man nu engang med Rette eller Urette kalder det gode Selskab.

Om Frk. G:s. Foredrag, der senere gættog i Kvindelig Fremskridtsforening, sluttede der sig en Kreds af Kvinder, der i Dagblade og Tidsskrifter yderligere søger at forsvare, dröfte og udvikle Spørgsmaalet om det »sædelige Lighedskrav».

At der her paa dette Omraade er præstere adskilligt dygtigt der viser, at der er

Kvinder, der ikke mangler Evne til at forsvare hvad de tror paa, er hævet over al Tvivl, men ligesaa vidst er det, at hos flere af de for Lighedskravet kæmpende Damer har Evnen været Viljen saa betydeligt underlegen, at de derved har givet Spotten hvasse Vaaben i Hænde.

Et Resultat er imidlertid opnaaet, Sædelighedssagen er bleven stillet i første Række mellem Tidens store Spørgsmaal. Den kan ikke længer skubbes til Side eller glemmes, fordi den en Tid lang hver Dag gennem Pressen møder én, paa ens Vej.

Om dette Spørgsmaals Rejsning vil bringe Lykke kan jo først Fremtiden vise, naar Stormen har lagt sig og rolig Overvejelse kan modne den Sæd, der er saaat.

»En revolutionær Mand» aabnede i »Socialdemokraten» Feltoget mod det »sædelige Lighedskrav» set fra Frk. Grundtvigs Synspunkt. Han forsvarer et friere Könnsforhold og betragter »Fremskridtskvindernes» Könsmoral som Synd mod Naturen, svækkende og ødelæggende baade legémligt og aandeligt. I Modsætning til det strengere Sædelighedskravets Fordringer fastholder den revolutionære Mand (Hr. Journalist Mayer), at Mennesket kun nedværdiges naar dets fysiske og dermed dets sjælelige Liv udsættes for ødelæggende Indvirkning. Han bruger Filosofen Kants Ord som Støtte for sin Paastand, der har sagt: Alt hvad der ikke skader Mennesket er moralsk».

Hr. Mayers Angreb blev paa alle Punkter kækt imødegaaet af forskellige Kvinder, der alle svarede i det samme Blad. Diskussionen i »Socialdemokraten» førtes i det hele taget, trods den umaadelige Uoverensstemmelse, der jo maatte være mellem de kæmpende, højest human, uden Spor af personlige Fornærmelser og uden Forsøg paa at gøre en saa alvorlig Sag til Genstand for Spot eller Løjer.

Heller ikke forsøgte nogen af Deltagerne at skjule det personlige jeg bag Anonymitetens Skærmbædd.

En saa loyal Fremgangsmaade har »Politiken» ikke altid ført i denne Strid, der nu i tre Maaneder har raset i dens Spalter mod Frk. Grundtvig og hendes Meningsfæller. De fleste Angreb har været anonyme. Som smaa surrende Myg har de kredset om det »sædelige Lighedskrav», søgt og af og til fundet smaa Latterligheder, lidt uovervejede Udtryk, lidt Mangel paa Logik hos de Kvinder, der med Tro paa, at det er den gode Sag de

kæmper for, har sluttet sig til Frk. Grundtvig og givet deres Navn som Borgen for, at de har gjort det i fuldt Alvor.

Man behøver blot her at nævne Fru Aggersborg og Frøken Sannoms Smaastykker i »Kvinden og Samfundets» Maj-Hæfte. Begge disse Damer har udtalt deres Mening om Sædelighedsspørgsmaalet, set fra et kristeligt Standpunkt, Frk. Sannom slutter sin Artikel med den vistnok temmelig overflødige Bekendelse, »men Engle ere vi (Kvinder) alligevel ikke.»

Denne, man skulde synes højst uskadelige Udtalelse bevirkede dog et ingen ringere end »Lucifer» i egen satanisk Majestæt steg op fra Underverdenen for i Artiklen »Engle» at gøre disse uskyldige Væsener til Skive for sit spillende Vid.

»Engle» kom som de Stormfugle, der forkynder Uvejrets Udbrud.

Næste Dag den 7:de Juli fulgte allerede Artiklen »det 8:de Bud» og 9:de Juli »en sidste Udluftning.»

Disse Artikler af vor berømte Kritiker G. B. er hele den skandinaviske Læseverden saa bekendte, at jeg ikke yderligere vil dvæle derved.

Her sloge de ned som Lyn og spaltede Kvindesagens Tilhængere i to Lejre.

Alle dem, der indtog en mere fremskudt Stilling i Forholdet til Sædelighedsspørgsmaalet rustede sig og droge i Kampen for den Fane, hvis Mærke for dem betød Sandhed og Ret.

I Morgenbladet for 38 Juli imødegik Frk. Grundtvig G. B:s Angreb paa forskellige Punkter og til hende slutter sig senere Frk. Kirstine Fredriksen, Bjørnstjerne Bjørnsen, Overretssagfører Svend Høgsbro og flere med fuld Sympathi.

De forsvarer alle Kvindens Ret til aabent og naturligt at drøfte Sædelighedsspørgsmaalet, fordi dette Spørgsmaal er et af dem, der ligger Kvindens dyreste Interesser nærmest.

I Modsætning hertil retter »D.» i Politiken for 25 Juli og senere »Fru Sophie Kauffeldt», »en af de tretten» og en kvindelig Læge »skarpe Bebrejdelser mod »Dansk Kvindesamfund», fordi det har stillet Sædelighedsspørgsmaalet saaledes i Forgrunden at Kvindesagens mere praktiske Interesser derved trænges tilbage.

Senere udvikledes Striden jo nærmest til en polemisk Tvekamp mellem Dr. Brandes og Bjørnstjerne Bjørnsen.

Her blev Kampen lang og Huggene faldt tunge og skarpe paa begge Sider.

Rent literært set har det haft sin store Interesse at iagttagelse hvor forunderlig skarpt disse to Personligheder belyser hinanden i Stridens Hede, det er jo de to Mænd vi fra vor tidligste Barndom har set op til med Beundring og som vi skylder en stor Del af vor Udvikling, fordi de hver i sær har bidraget til at Aandslivet her hjemme har skudt nye friske Skud.

Derimod kan jeg ikke se, at nogen af de stridende Parter er kommen hinanden i Möde eller at der er opnaaet Forstaaelse paa noget Punkt. Det eneste Resultat der altsaa for Öjeblikket er opnaaet, er vel det, at de, der i Forvejen havde en bestemt Anskuelse af Sædelighedssagen, har sluttet sig tættere sammen, tænkt alvorligt over hvad det er de vil, og derved klaret Begrebet og yderligere styrket den Overbevisning de allerede havde.

Foreløbig tror jeg de fleste her hjemme har faaet nok af Diskussionen om »det sædelige Lighedskravs» Berettigelse.

Frk. Anne Brunn sendte rigtignok i Artiklen »Skal vi ikke forhandle», Morgenbladet 13:de Oktober, et nyt Opraab ud i Verden, men jeg tror ingen imødekom hendes Önske ved igen at tage Spørgsmaalet op.

Men nu efter nogle Ugers Vaabenhvile slaar jo Nordens store Skjald Björnstjerne Björnson atter til Lyd her i vort Land, og denne Gang træder han personlig i Skranken for den Idé han med saa megen Varme har sluttet sig til.

Da B. B. i Casinos tæt fyldte Lokale holdt sit første Foredrag over »Mangegifte og Enegifte» blev han modtaget med Begejstring.

Enige og fornøjede havde Folk af de forskelligste Anskuelser givet Möde her, thi hvad enten det var Digteren eller Taleren vi nærmest kom for at hylde den Aften, skyldte vi ham alle en Tak for hvad han i sit lange virksomme Liv har give os af stort og skönt.

M. Bruhn.

Då det möjligen kan intressera Framåts läsare att se en förteckning (från brefskrifvaren till red.) öfver alla de artiklar, hvilka publicerats med anledning af frkn Grundtvigs föredrag, bifogas dessa här nedan.

Socialdemokraten för 16 April 1887. »Revolutionære Mænd og Sædelige Kvinder», af A. C. Mayer.

»Til den revolutionære Mand» fra *Johanne Mayer*.
»Nutidens Sædelighedskrav» af Frøken *Anne Bruhn*.

To Artikler af Fru Agier og Frk. Ouchterlony, ved jeg ikke Navn eller Numer paa. Derpaa følger tre Artikler af Hr Mayer, nemlig »Könsmoral», *Svar til Fremskridtskvinderne*, Forholdet mellem Mand og Kvinde, tror jeg de to neste heder.

Alle disse Artikler ere fra April.

Politiken. »Engle» 6:te Juli, »Det 8:de Bud», 7 Juli
»En sidste Udluftning», 9:de Juli.

Den 25 Juli: »Dansk Kvindesamfund og Frk. Grundtvig», af »D».

Den 11 August: »Dansk Kvindesamfunds Virksomhed» »*En af de tretten*».

Den 13 Augusti »Dansk Kvindesamfunds Virksomhed» af *Kirstine Frederiksen*.

Den 22 Aug. »Kvinden og Samfundet» af *Sophie Kauffeldt*.

Den 22 Aug.: »Dansk Kvindesamfund og de Kvindelige Læger.» »*En Kvindelig Læge*».

Den 7 Aug.: Til en kvindelig Læge, fra *Björnstjerne Björnson*.

Den 28 Aug.: »Anonymitet og Terrorisme»

Der 3 Sept. *B. B. og Redaktionen af Politiken.*

»Mere om Terrorisme». B. B. og Redaktionen.

Den 11 Sept.: »Björnson som Polemiker», af *Georg Brandes*.

Den 13 Sept.: »Sædelighedsterrorisme paa svensk Grund», af Fru — w — w —

Den 14 Sept.: »*Mod*».

Den 17 Sept. »Unøjagtigheder».

Den 21 Sept.: »For Galleriets», af *Georg Brandes*.

Den 28 Sept.: »Mit Mellemværende med Björnstjerne Björnson», af *Georg Brandes*.

Den 29 Sept.: »Kulturkvinden», af *Ignotus*.

Den 1 Okt.: »Aaben Udtalelse», af *V. Hörup*.

Morgenbladet den 28 Juli: »Om Nutidens sædelige Lighedskrav» af *Elisabeth Grundtvig*,

Den 28 Juli: Aabent Brev til Frk. »D», af E. Grundtvig.

Den 3 August: »Dansk Kvindesamfund og Politiken», af *Kristine Frederiksen*.

Den 4 Aug.: »Nutidens sædelige Lighedskrav», *Aabent Brev fra B. Björnson til Frk. Grundtvig*.

Den 9 Aug.: »Kvindesagen», af *Svend Högsbro*.

Den 22 Aug.: Sædelighedsspørgsmaalet, af *Svend Högsbro*.

Den 14 Sept.: »Dr. Georg Brandes» af *Svend Högsbro*.

Den 17 Sept.: »Björnson og Politiken», af *B. Björnson*.

Den 20 Sept.: »Georg Brandes», af *B. Björnson*.

Den 27 Sept.: »En Forklaring», af *B. Björnson*.

Den 30 Sept.: »En Oplysning», af *I. Falbe Hansen*.

»Aaben Udtalelse», af *C. Hostrup*.

Den 13 Okt.: »Skal vi forhandle», *Anne A. Bruun*.
Red.

»Fru Marianne»

Några synpunkter.

Bländ de arbeten i detta års bokmarknad, hvilka inom vår svenska press väckt den lifligaste uppmärksamheten och rönt det bästa mottagandet, står i första rummet den bok, hvars titel jag satt som öfverskrift på denna uppsats.

Respektive tidningar och tidskrifter ha hvar i sin stad till allmänhetens upplysning och vägledning refererat bokens innehåll och kryddadt dessa referat med egna reflektioner och omdömen.

Och sällan har man hört så mycken enighet och samklang i uppfattning. För moderna och moderata, konservativa och idealister tyckes förf. ha förstått att anslå strängar, hvilka ljudit välklangande.

Och om allmänheten af denna samfälda kör till »fru Mariannes» pris blifvit fölledd att anse hvarje egen reflektion, hvarje sträfvan att bilda sig ett sjelfständigt omdöme såsom någonting öfverflödigt, för att icke säga förmätet, så finner jag detta ganska naturligt.

»Fru Marianne»!? — Ja, det är ju obestriddligen ett mästerverk. Låtom oss blott höra några af pressens totalomdömen om det samma.

Aftonbladet säger,

att »fru Marianne» »står afgjort i främsta ledet af hvad vår nya skola hittills offentliggjort»;

att författarinnan »tagit ett afgjort och stort steg framåt och skapat ett alster af den betydighet, att dess framkomst måste på det högsta glädja alla vår literaturs vänner».

Stockholms Dagblad,

att »fru Marianne» med sina fel och sina förtjenster hör till det allra bästa i sitt slag, som vårt land under den senaste tiden diktat»;

att »ej minst den sunda, klara *bon sens*, som präglar författarinnans hela uppfattning, tillförsäkrat henne ett hedersrum inom den samtida svenska berättarkonsten»;

att »det är en glädje, att ett verk framträder, hvilket vi så godt som utan förbehåll kunna anbefalla våra läsare».

Georg Nordensvan i »*Ny Illustrerad Tidning*» (N:o 24),

att motivet för Ernst Ahlgrens roman »fru Marianne» är, »hur en tillbakasatt och försummad hustru uppfostrar sig på egen

hand till en tänkande, medveten och bildad kvinna».

Se i *Ny Svensk Tidskrift*,

att »denna omfattande berättelse onekligen hör till det mest mogna och värdefulla vår yngre vitterhetsskola hittills skänkt vår literatur»;

att »det är särskildt glädjande, att kunna rikta uppmärksamheten på ett arbete af så djupt moraliskt allvar och ädelhet . . . — ett arbete som uppfostraren kan sätta i den vuxna ungdomens händer, vetande att hvad man der lär, är värdt att läras».

Mycket mera i samma stil kunde anföras såsom exempel, men detta må vara nog.

Emellertid, hvad var naturligare, än att jag efter tagen kännedom af alla dessa och liknande omdömen började läsningen af »fru Marianne» med spändt intresse.

Ett svenskt konstverk . . . på en gång modernt och ädelt i uppfattningen . . . ett stort framsteg af Ernst Ahlgren från hennes förra utmärkta roman »Pengar» — det måste vara riktigt en konstnjudning, jag hade i perspektiv.

Och jag läste; läste boken till slut — och satt stum af rådvillhet och häpnad.

Var det *detta* hela svenska pressen kallade »moraliskt allvar», »ädelhet» och »en sund och klar *bon sens*»?

Jag vågade icke tro mitt förnuft och så började jag läsa boken om igen med stigande förvåning.

Är det *så* en till sjelfansvar och sjelfmedvetande väckt kvinna uppfostrar och reformerar sig sjelf? —

Det var nu icke längre blott mitt förnuft, som gjorde uppror, hela min känsla, mitt innersta väsen revolterade mot det jag läst.

Är det möjligt, att tusenden rundt om i vårt land, deribland de som gjort till sitt lifskall att upplysa och vägleda, i denna stund tänka, handla och tro såsom denna bok — och anse, att hon representerar vår tids mögnad i den lifsfråga hon behandlar?

Det är ju upprörande vanvett om så är.

Äro *Börje Olson* och *Marianne Björk* naturliga makar, är deras kärlek en sann kärlek — då är ju högsta normen för äktenskapet — tvänne kroppars förening, och högsta normen för kärlek — tvänne kroppars dragning till hvarandra.

Och är *Påls* och *Mariannes* förhållande föraktligt, skamligt, brottligt, då är tvänne

själars frändskap en skam, tvänne beslägtade andars ovilkorliga dragning till hvarandra ett brott, och en kärlek, i hvilken själ och kropp sammansmälta till ett, föraktlig. — —

Det grodde inom mig, det brände och sved, och jag längtade efter att åtminstone höra *en* röst uppressa sig emot allt detta och ropa ut, att det var osanning, lögn, förvillelse.

— Men nej, de voro så eniga alla, alla! — *Marianne* fick stå ostörd kvar på sin piedestal af höghet såsom typen på en ädelt tänkande och handlande kvinna, *Pål* vidblef att vara en excentrisk narr, ett dåligt subjekt, förförare och vänförrädare och *Börje* — den med alla våra nationalfel så rikt utrustade men urskuldade *Börje*, ansågs »för mycket idealiserad».*

Då kunde jag icke tiga längre. Förmättet eller icke, tänkte jag, måste jag göra mig till talsman för *de* svenska kvinnor, hvilka i fråga om kärlek känna något annat och mera än det uteslutande erotiska, och med »make» icke utläsa mena mannen, åt hvilken de blott gifvit sin kropp, om också med kyrkans insegel, utan den man, med hvilken de kunna lefva i fullständig själgemenskap. —

Drifven af denna tanke är det således jag företagit den granskning, jag härmed vill framlägga för allmänheten jemte mitt omdöme om »fru *Marianne*» såsom *etisk tendensdikt*.

Ett orienterande referat af bokens hufvudinnehåll, torde vara öfverflödigt och skulle endast onödigt upptaga tid och utrymme. Helt visst känna alla mina läsare detsamma antingen från boken själf eller från tidningarne.

* * *

Förf. visar oss en kvinna i hennes förhållande till tvänne såväl andligt som kroppsligt vidt skilda män.

Den förste, *Börje*, uppfattar hon icke ett ögonblick. Det finnes icke en sträng i hennes själ, som sättes i vibrering vid hans närmande. I andras närvaro visar hon honom t. o. m. förakt och vill icke vidgå mera, än att hon »höll af honom», »värderade honom».

Och på denna känsla gifter hon sig. Utan att något inom henne uppresser sig och känner sig kränkt, lika litet efter som före giftermålet. Tvärtom. Allt tyder på, att hennes sinlighet nått sin mognad, innan hennes

själ ännu vaknat till mottaglighet för kärlekens andliga sympati, hvilket, etiskt sedt, väl är det enda, som berättigar till ett äktenskapligt förhållande mellan tvänne människor.

Den grundval hvarpå »fru *Marianne*» hvilat, är alldeles falsk. På denna falska grundval lyckas det likafullt förf. att konstruera upp ett etiskt berättigadt äktenskap. Dock synes mig de förvecklingar, kriser och utvecklings-skeden, förf. låter sin hjeltinna genomgå för att nå fram till detta icke vara bindande länkar i en bevisningskedja.

De båda makarnes förhållande tyckes mig lika naturstridigt i sin fortgång som i sin begynnelse. Så mycket mer som *Börje* lika litet som *Marianne* lämpar sig för detta äktenskap. Det är något halft och oharmoniskt hos *Börje*, en naturlig följd af brytningen mellan de lifsvilkor, under hvilka han vuxit upp och dem, till hvilka hans förmögenhet berättiga honom, och *Börje* är själf medveten och lider af denna halfhets. Han tyckes också, då han först söker *Mariannes* kärlek, ha ett dunkelt hopp om, att hon skall rädda honom från denna halfhets, gifva hans sinne den förfining, som han trår efter utan att kunna tillägna sig. Men då han icke finner detta, som han söker hos henne, så lär han sig mycket snart att nöjas med den rent yttre förfining, som hon bringar honom och hans hem. Lyxen i hennes rum, silket, atlasen och de hvita spetsdrägarerna, hvilka hans hårda arbetshänder smeka nästan med pietet, göra henne dyrbar för honom.

Och *Marianne* hade sagt till denne *Börje*, att han var hennes första kärlek och förf. förtror oss, att hon talade sant.

Alltså *kärlek*, trots allt?!

Ja, »ty nog hade hon haft sina »tycken», men de hade aldrig egt någonting af verklig lifsvärme, af förtroende eller att ge något af sitt eget jag».

Men nu kärleken till *Börje* — hade den något af »lifsvärme», »förtroende» »något af hennes eget jag»?

Vi förvånas och det med skäl; men så säger förf. lyckligtvis redan på nästa sida, att »det var icke *Börje*, hon älskade, utan hans smekningar». »*Erotiken* hade fått ett kroppsligt uttryck, det var allt».

Men på *Tomtö*, *Börjes* stora landtegen-dom, vantrifdes *Marianne*. Allt hvad hon såg och hörde, var henne osympatiskt, oförståeligt, stundom vidrigt. Endast ett enda tillfredsstälde henne, — »fylde henne med

* S—e i Ny Svensk Tidskrift.

lycksalighet»: att »vara älskad just som hon ville! — som qvinna, uteslutande som qvinna — som ett viljelöst, motståndslöst ting».

Men snart blef han henne icke ens nog i detta afseende. Hon blef honom otrogen i sina fantasier och drömmar och kallade honom i sina tankar »inskränkt» . . . »denne klumpige godmodige . . .» etc.

Hvad hon gör och tänker under sin ungdom och hela första tiden af sitt äktenskap tillräknas henne emellertid icke.

Ty hon sofver.

Och man kan förstå, huru hon kunde sofva; i hemmet, der hon var det omhägnade, bortskämda barnet, hos Börje, hvars karaktär var henne likgiltig och hvars lifsförhållanden hon från första stunden valt att gå på sidan om, lugnt försjunkande i den dvala, hans omhuldande invaggade henne i.

Sådant är hennes förhållande till Börje, sådana, de band, hvilka knutit henne till honom vid den tidpunkt, Pål uppträder.

Vi förstå, att det är han, som ändtligen skall väcka henne, som skall finna den hemlighetsfulla fjäder, vid hvars tryckning hennes själsdörrar skola springa upp.

Det är förunderligt, att förf. kunnat uppfatta och teckna en sådan karaktär som Påls, utan att känna mera af verklig sympati för denna rika konstnärnatur, hvars själ är känslig för hvarje det minsta intryck.

Lika förunderligt är det, att den tröga, tomma, ytliga och outvecklade Marianne förstår honom.

Men förf. säger, att hon gör det; och det synes så, till en tid åtminstone.

Redan vid ett af deras allra första samtal känner hon sig tilltalad af sjelfva ljudet i hans röst . . . »så är det att höra en välkänd melodi, utan att minnas, hvar man har den ifrån». . . »Hon skulle velat se upp, visa, att hon *förstått* honom. Hon kände sig glad, som om han funnit en af hennes egna tankar och gifvit den form.»

Hvad som icke ett ögonblick fallit henne in gent emot Börje, nämligen att utforska hans smak och tillmötesgå hans önsksningar på halfva vägen, det föll henne från första stunden helt naturligt gent emot Pål.

(Märk väl: *det var begäret att bereda Pål trefnad*, som dref henne att intressera sig för husliga omsorger, icke såsom några påstått, önskan att vinna Börjes aktning.)

Pål blef hennes lärare, och hon böjde sig villigt för hans ledning. »Deras stäm-

nings- och känslolif hade mycket gemensamt», liksom deras tycken och vanor. De kunde sitta i »lugn förtrolighet», plockande sönder sina intryck och känslor för att gifva dem åt hvarandra, eller »Pål kunde gifva sig själf med en enkel naturlighet utan något af den blaserade ironi, som han eljest omgärdade sig med, så snart han tyckte att någon kom honom för nära» . . . Och Marianne såg allt med Påls ögon, till och med Börje, som hon lärde sig beundra »*derför att Pål gjorde det*».

Sålunda, allt hvad hon icke förr gifvit åt någon, allraminst åt Börje, som blott för henne var förkroppsligad erotik, det gaf hon åt och fick igen af denne andre: en själ; och »det behöfdes icke mer än ett lösryckt ord, en blick för att den ene skulle förstå den andre».

Så hade det vuxit fram, sakta och säkert, steg för steg, allt detta, som knyter tvänne menniskor — själ och själ — till hvarandra: förtroligheten, tankeutbytet, förståelsen utan ord, framläggandet af hela sitt lif, sitt inre jag, välbefinnandet i hvarandras närhet, känslan af fullhet och rikedom i nuet utan tanke eller fruktan för hvad som kommer sedan; — allt detta som *är kärlek*.

Hela hösten hade förgått under detta gradvisa närmande, och det är först efter jul, som det börjar insmyga sig ett fysiskt element i deras känslor för hvarandra: en allt sägande och gifvande blick, en smekande handtryckning, betydelsefull som en lång omfamning, och slutligen kyssen på afskedsaf-tonen. —

Sådant var hennes förhållande till Pål

Hvilken var hennes make — den kompletterande hälften till hennes eget jag — Pål eller Börje?

Hvilken var hon skyldig trohet för att vara trogen sig själf — Pål eller Börje?

Hvilken prostituerar henne med sitt närmande — Pål eller Börje?

Hvilken har rätt att vara hennes barns far — Pål eller Börje?

Förf. och Marianne svara oss:

»*Börje!*»

Är det icke ohederligt, skriande orättvist detta? Är det icke att taga brödet ifrån barnen? Är det icke ett blodigt offer åt äktenskapsinstitutionens — sjelfva den märglösa, *menniskojorda institutionens* — Mollock?

Om förf. med bitterhet sagt oss: *så* går det till, *så* vilja menniskorna ha det, och *så*

handla de, ty de förstå icke annat! — Men nej! Marianne har hennes goda minne, hennes aktning och gillande och får hennes belöning.

Ty förf. låter det psykologiskt vidunderliga ske, att ur den jordmån, som hon visat var danad att mottaga en Påls veka, sensitiva tankesäd, spirar upp en Börjes härdade, grofstjelnade skörd.

Men vi tro henne icke — kunna icke tro henne, detta hokus-pokus är för genomskinligt.

Marianne kan *aldrig* lära sig älska Börje, *såframt hon varit sann emot Pål*. Och att hon varit det, därför talar hela skildringen af deras förhållande. (sid. 228—270.)

Från den stund, hon säger till Pål: »Ni glömde er, därför måste vi skiljas», så är hon ohederlig och lumpen så i tanke som handling.

Hvarför drifver hon honom bort med en lögn, ett svepskäl?

Hvarför säger hon honom icke sanningen: att hon varit ett lättsinnigt odjur, som kunnat gifva en annan sin kropp, medan hennes själ tillhörde honom, att hon nu led straffet för denna låga handling, att hon har ett barn under sitt hjerta, mot hvilket hon hade pligter, som slet henne ifrån honom. Ty pligterna emot de värnlösa, som vi påtvinga lifvet, och emot släktet — det kommande — äro större än emot oss sjelfva och vår samtid. . . .

Om hon sagt detta i ödmjuk afbedjan, förkrossad inför sitt förräderi, då hade hon handlat sant och värdigt, då hade hon möjligen varit den moderna idealkvinna, »den tänkande, medvetna, bildade kvinna»,* till hvilken våra kritici, både de af dussinet och de estetiskt, etiskt och konstnärligt bildade, nu hafva upphöjt henne.

Låt mig i detta sammanhang påpeka ett par egendomliga motsägelser, som göra en klar uppfattning af Påls karaktär omöjlig, särskildt i sammanställning med förf:s eget totalomdöme om den.

Sedan vi (på förut omtalade sidor 228—270), såsom redan är sagdt, fått se deras förhållande spira upp skärt och fint, heter det (sidan 273): »för Pål var detta endast en novellett, en af de läckra, franska. . . . Enligt hans uppfattning af kvinnonaturen, skulle Marianne falla i hans armar, som det

mogna äpplet faller från trädet — i sinom tid.»

»En raffinerad libertin således? — !

Men huru står detta tillsammans med hans svar, då Marianne säger, att de lekt en farlig, otillbörlig »lek»:

»Hå — Marianne — jag tror, att det var mer än en lek» (se sid. 286); och sedan i hela den förklaring, som följer; bär den icke prägel af det djupaste allvar i Påls känslor, både då han vredgas, och då han biktar för henne sin förtviflan och arten af sin ömhet?

Huru liten och sjelfvisk är deremot icke Marianne i sin ångest, huru föraktlig i sina försök att skjuta skulden ifrån sig, och huru ofattlig i sin uppfattning af hvad som är och *varit brott* i hennes beteende.

Då Pål med framräckta händer och hjertat på läpparne helsar henne:

»Kan du tro — Marianne — jag har längtat», då axlar hon madonnakappan och svarar högdraget: »Jag är en annans hustru».

Och hon kallar allt, som varit emellan dem, för »skam» »vanära» »brott» och ber honom resa. . . . Efter hvad som hände den sista kvällen (då han tog den kyss, hon många gånger eggat honom att ta). . . . Ni glömde Er, *derför* är det bäst att vi skiljas».

Så jagade hon bort honom utan en tanke, på hvad hon dermed beröfvade honom, den hemlöse, utan ett ord till förklaring eller en blick till afsked.

Och »dygden» hade segrat.

Då hon sedan tänker på sitt förhållande till Pål, kallar hon det »en ruttan fläck» . . . »naturvidrigt» . . . »naturstridigt» . . . »abnormt som en bestialitet» . . . »en liten futtig ögonkurtis»; och hon tryckes ned af skam och blygsel.

Öfver hvad?

Är det öfver att hon med en helig kärlek, spirande och tillväxande i sitt hjerta, med hvarje fiber af sin varelse upptagen af en enda har kunnat prostituera sig till ett hängifvande åt en annan, som står henne främmande, och dervid gifvit lifvet åt ett barn, som hennes hjerta icke känner? — Ja, öfver detta borde hon med skäl blygas och skämmas.

Detta barn måste ju med hvarje sitt pulsslag skrika in i hennes hjerta om det förräderi, hon begått mot sin kärlek. Hon måste kunna bli galen af förtviflan öfver att icke kunne rifva det ut och kasta det långt

* G. Nordensvan i Ny Illustrerad Tidning.

bort såsom den omutliga påminnelsen om sin förnedring, sin handling, denna söndersplittning af hennes själ, som aldrig kan helas.

Vi känna med henne, hur hopplöst hon måste förakta sig sjelf! — —

— Men nej, vi förirra oss.

Detta känner icke Marianne — icke författarinnan. De mena något annat.

Det är icke sin kärlek, Marianne sörjer öfver att ha förrådt — utan barnet. Barnet, som kyrkan och samhället gifvit henne lof att ha i legaliseradt konkubinatt med en man, som för henne blott är ett förkroppsligadt uttryck af erotik, blott tillfredsställelsen af hennes sinlighet. Det är detta barn, som hon förrådt genom att låta en verklig kärlek väcka till lif den gnista själ, som legat förborgad inom henne.

Men nu kan man icke längre hvarken förstå, förklara eller förlåta Marianne — ty nu *bör* hon veta hvad hon gör.

De känslor, hvilka burit en verklig kärleks hela prägel och alla kännetecken, kallar hon sitt lifs »ruttna fläck», och honom, som framlagt för henne hela sin själ, alla sina tankar — en »främmande man».

Men Börje? — Han, som kände henne lika litet den dag, hon anförtrödde honom, att hon skulle bli hans barns mor, som den dag, de råkades först (se sid. 323); han, som aldrig hade något att säga henne, lika litet som hon honom — bara kyssas — (se sid. 157) — det förkroppsligade uttrycket för hennes erotik — han var henne icke »främmande»! — Honom, som hon äfven *efter* sitt »andliga myndigblifvande» (sid. 316) betraktade med en »död, tung ovilja»; för hvilken hon »kände något af slafvens kufvade hat. Ty nu var hon hans för alltid» — honom, som hon nu måste söka bibehålla sin makt öfver — det lärde henne sjelfupphållsedriften.

Se der, hennes kärlek, den hon borde vara trogen, och som hon icke behöfde att skämmas öfver!

Se der hennes »sedliga uppskakning» och »väckelse till sjelfansvar»!*

Låt mig nämna ännu ett par ex. på arten af denna »väckelse».

Hon ljög, då hon sade åt Börje, att hennes förbehållsamhet och brist på förtroende kom sig af, att hon hade svårt att uttrycka sig. (sid. 322).

Hon kände obehag öfver, att hon nu icke längre kunde mottaga hans dyrkan med ringaktning (sid. 321), att hon nu skulle detroniseras för barnet (sid. 322).

Hon hycklade, då hon räckte fram sin hand och kramade hans till tecken på förståelse.

Och då barnet kommer och hon bekänner för Börje sitt förhållande till Pål, hvilket han genast uppfattar som ett rätt och slätt äktenskapsbrott — han *kan icke finna hvad det vore att tala om annars*, — då, långt ifrån att stötas tillbaka af hans fullkomliga oförmåga att förstå dessa hennes ömtåligaste känslor, älskar hon honom, och hela hennes energi väckes till verksamhet för att vinna honom.

Huru? — Äro de nu mera än förr lämpade att förstå hvarandra? Ha de utvecklats och har deras utveckling närmad dem till hvarandra?

Ingenting talar härför.

Men likafullt älskar hon honom nu och öfvervinner och trotsar på äkta romanmanér alla svårigheter utan att ett ögonblick låta sig modfällas, vare sig af Börjes köld, ovänlighet eller tysta förakt . . . »om hon blef tillbakalagen de nittionio gångerna, skulle hon försöka den hundra».

Hvad är det som bemannar den loja, indolenta Marianne med detta ihärdiga, sega mod?

Kärleken till Börje, säger förf.

Vi ha redan sagt, att *den* är oss ofattbar, såvida icke fru Marianne ännu alltjemt med kärlek endast menar Eros, ty någon högre lifsgemenskap har Börje nu lika litet som förr att bjuda henne.

Ännu ett sista drag.

Pål, som gaf henne hela sin själ, och som hon förstod, honom stötte hon bort och kallade deras förhållande »kurtis» — detta klumpiga ord, som Pål icke kunde fördraga — och när han var död — han, den ende som någonsin varit hennes make — då han var död — död af sjelfva tomheten i det lif, till hvilket hon för att skydda sitt eget lugn, hjertlöst stött honom ut — då kände hon ingenting. . . . Det var Börje hon tänkte på, icke Pål.

Hvarför i Guds namn har förf. berättat oss detta? — Är det för att visa, huru hjertlöst liten och lumpen Marianne har blifvit, eller är det — kan det verkligen vara meningen att säga det till hennes heder? —

* S—e i Ny Svensk Tidskrift.

Innan jag slutar, vill jag för undvikande af missförstånd kraftigt betona en omständighet, som synes mig betydelsefull.

Det är med anledning af speciellt hr Nordensvans granskning i Ny Ill. Tidning, hvilken synes mig väl ensidigt kretsa utslutande kring den synpunkten, att bokens hufvudintresse skulle hvila på Mariannes omskapande från en lätjefull och onyttig varelse till en driftig och verksam, en synpunkt, som gör Pål till en fullkomligt öfverflödig person, och som synes mig så mycket egenomligare hos hr Nordensvan, som man hos honom mer än hos andra kunde vänta en djupare och mera psykologisk uppfattning.

Hr N. säger i en anmälan af Paul Bourgets novell: *Cruelle Enigme*, att det är en bok för »finsmakare». Men hvad har »Cruelle Enigme» velat säga åt dessa finsmakare om icke det, att endast det förhållande mellan man och kvinna, till hvilket själen bringar sin tribut såväl som kroppen, är skärt och fint; men att det blir rätt och förnedrande i samma stund, det är sinnena ensamt som dåras? — Det väcker någon förvåning, att den, som säger sig förstå »Cruelle Enigme», i »fru Marianne» endast har blick för arbetsspörsmålet.

Men — och det var detta jag ville betona — jag har härmed icke i någon mån velat förringa Mariannes heder af att ha arbetat sig ur sin indolenta lojhet till arbetsduglig kraft; jag tror blott, att bokens hufvudintresse ingalunda spinner sig *deromkring*.

Och som jag redan förut påpekat, var intresset för Pål och omsorgen för hans trefnad den driffjäder, som *ursprungligen* ryckte Marianne ur hennes likgiltighet och lätja. Och att hon sedan, under krisen, då hon »fått någonting likt en verklig själskamp att bestå, lärt sig tycka om sysselsättning» (sid. 333) är också naturligt, att den tredje driffjädern, den psykologiskt oförklarade kärleken till Börje, blir bra öfverflödig. — — — — —

Möjligen är det ogranlaga att vilja titta en förf. i korten och försöka gissa sig till tillkomsten af hans arbete. Dock skulle jag vilja framställa en förmodan, som under studiet af »fru Marianne» nästan blifvit till visshet.

Nämligen den, att Ernst Ahlgren ursprungligen haft en helt annan plan för detta arbete och helt andra synpunkter. Och efter denna plan och ut från dessa synpunkter har hon arbetat första hälften af sin bok,

särskildt den del deraf, som behandlar Pål och Marianne.

Men så har reaktionen mot öfverdrifternas i Dockhems-litteraturen kommit emellan. Förf. har gripits af det delvis berättigade i denna reaktion och trott sig finna, att stämningen i landet för ögonblicket icke var för att mottaga mera af den sorten, att den icke längre skulle hysa sympati för oförstädda hustrur, som göra uppror mot äktenskaps-tyranniet. Och så har hon vändt på sin plan och gjort en hemmets och den äktenskapliga kärlekens apoteos af hvad som var ämnadt till — ja, hvad vet jag? — kanske helt enkelt en lifsskildring med mer eller mindre djupt liggande tendens.

Detta är, som sagdt, blott min gissning, men det synes mig vara den enda rimliga förklaring, på den bizarra nyckfullhet, med hvilken förf. behandlat särskildt Pål — ömsom med smeksam ömhet som ett »enfant cheri», ömsom med harmset förakt som ett »enfant terrible».

Ty märk: sedan hon först med otvetydig sympati tecknat honom, så att vi måste beundra och hålla af honom såsom en rikt utrustad och grundädel, fastän trött och förfehlad konstnärnatur, så försöker hon med några penndrag förtaga detta goda intryck genom att förtro oss, att han är en libertin och cyniker.

Ännu *efter* detta gör hon honom till tolk för idéer, hvilka med all sannolikhet just äro hennes egna innersta (sid. 287—294) och det sista hon låter oss höra ifrån honom — brevet till Marianne och Börje — huru själfullt och hjertefint är det icke! Och *likafullt* stämplar hon honom genom det fullkomliga gillandet af Mariannes handlingssätt såsom en simpel förförare och vänförrädare.

Hvarför icke låta hans ord och handlingar eller åtminstone hans tankar ensamt säga oss, hurudan han i grunden är? Ty huru stort förtroende vi än kunna hysa till en författares kännedom om sina egna figurer, så fordra vi likafullt bevis.

Men säg mig en enda handling, ett enda ord af Pål som skvallrar om en låg och föraktlig karaktär, en lumpen afsigt.

Är det icke författarinnans obevisade, af teckningen i öfrigt oberoende *påståenden*, hvilka ensamt göra Pål till en dålig karaktär?

Alldeles omvänt är förhållandet med Marianne.

Om förf. gjort till sin uppgift att visa

oss, huru en genom sin fullkomliga likgiltighet förutsättningslös kvinna utvecklar sig till en lågsinnad och lumpet sjelfvisk karaktär, så kunde hon knappast lyckas bättre, än hon nu gjort i alldeles motsatt syfte.

Elna Tenow.

Brev fra Amerika.

Jenny Lind.

Denne Sirius mellem de syngende »stjerne» har forladt denne jord. Det melder *The Woman's Journal* i dag. Alle jordens blade vil melde det.

»A star» kaldes her i Amerika den rang blandt de kvindelige sangfugle, som i Europa nævnes *prima donna*. Hvem vilde vove at nævne Jenny Lind således? En syngende stjerne var hun — er hun. Vi må nu løfte vort blik till stjernerne for at følge hende i tanken.

Hun sang aldrig i Paris, og, såvidt jeg ved, ikke i noget af de romanske folkeslags lande. Hendes genius var nordisk; den var af serafisk højde och renhed; hun følte vel at den af disse nationer ikke vilde kunne opfattes.

Vistnok ejer Italien, i Dantes Beatrice, og Frankrig, i Jeanne d'Arc, billedet af en kvindelig seraf; forestillingen om serafisk kvindelighed er således ikke ganske fremmed for disse folkeslag. Men opfatningen af det kvindelige er i nutiden så dybt sunket, at Jenny Lind ikke vilde blive forstået udenfor den nationalitets-gruppe hvortil hun hørte: den germanisk-angelsaksiske.

Jeg mindes det strængt jomfruelige udtryk i hendes ansigt da jeg så og hørte hende første gang. Det var ved en concert i ridehuset i Köbenhavn, 1846. Hun var 24 år, i sin berömtheds første glans; jeg var 19 år, og fyldt med al den ild som den alder kan rumme. Jeg så hende komme frem gennem orkestret, i en lyserød silkekjole; hun blev større og større, og forekom mig at være af overmenneskelig størrelse da hun stod foran os på platformen. Hun stod med ned-

slagne ögne. Idet hun begyndte at synge slog hun öjnene op: »Crudele» var det første ord jeg hørte af hendes mund. Sidst sang hun »dalpolskan». Hun satte sig ved flygelet og accompagnerte sig selv. »Hör du lilla flicka på ett ord» — »Nej det vill jag ej, nej det vill jag ej» — fyldte mine ören, og en brændende fölelse af begeistring fyldte mit bryst, da jeg forlod concerten.

Næste gang jeg så og hørte hende var ved en musikfest i Düsseldorf i Mai 1854. Hun sang hovedpartiet i Schumanns »Paradies und Peri». Jenny Lind var dramatisk sangerinde selv på en concert. Således her; hun sang ikke alene partiet, men hele hendes person var den fantasi-skikkelse som digteren havde skabt. En krands af svanedun gav aldeles virkningen af en måneskins glorie om hendes hoved. Hendes skikkelse gjorde indtrykket af et billede af Rafael.

Det fortryllende naturspil indtrådte, at en nattergal satte sig på glastaget over concertlokalet og sang sammen med Jenny Lind. Den tyske nattergal sang duet med »den svenske nattergal».

Det siste hun sang ved musikfestens sidste aften var »die Adlerarie» af Haydns »Schöpfung». Den slutter: — »wenn die Menschen nicht ihre Engel hätt!» Hendes foredrag og det hele udtryk af hendes person var som en flugt mod overjordiske regioner.

Kære svenske söstre, faar jeg lov at lægge denne lille krans paa eders store landsmandindes sarkofag?

Boston den 5:te Nov 1887.

Aasta Hansteen.

Bogandmeldelse.

Norske Döbenavne af Bernt Stöylen, Kristiania I Kommission hos Alb. Cammermeyer.

Forfatteren har med dette Arbejde forsogt at böde paa Savnet af en Fortegnelse over de fleste egentlig norske og fremmede Döbenavne, som bruges i Norge; men han yttre i sin Fortale at Bogen hverken gjør Krav paa Fuldständighed eller videnskabelig Nöjagtighed, eftersom der ved et saadant Ar-

bejde, stadig vil fremkomme nye Oplysninger, nye Navne og Navneformer og nye Anskuelser om deres Betydning, hvorfor en gennemgaaende Kritik umuliggjøres.

Imidlertid er der i Bogen udeladt en Del Navne, hvilke virkelig ikke fortjene denne Skjæbne, da de ere betydelig almindeligere end mange af Forfatteren anførte Navne, særlig skal fremhaves.

Eigel (Islandsk)	betyder den uforfaredede
Esbern »	» den stærke
Eskil »	» Guds Hjelms
Astrid »	» Kjerlighedssfuld.
Freja »	» den frugtbringende.
Regnar »	» den mægtige.
Edgar-angelsaksisk	» Beskytter.

Ligeledes er Ordenes Derivation ikke taget ganske omhyggelig, thi Ordet »Palle» er ikke vendisk, det stammer »fra det islandske »Palnir» hvilket betyder den Lille; paa Dansk siger man ofte, Polle eller Pulle — Ove er vistnok keltisk og betyder Manden. Karin (Kari) er islandsk. Paa Svensk havest: »Karia mi ä död» hvilket skal betyde, Konen min, eller kjærlingen min er död.

Arbejdet er ikke uden betydning og vil særlig egne sig for Lærere, idet disse kunne gjøre meget til at forbedre Brugen af Navne, ved at vække den opvoxende Slægts Interesse og Agtelse for de gamle gode Navne.

Bogen indeles i Forklaringen over Navnenes Betydning, deres Dannelse, deres Skrivemaade og dernæst selve Navnefortegnelsen.

B.

„När skall mitt hjärta en gång stilla stå?“*

När skall mitt hjärta en gång stilla stå,
När slippa att så här oroligt slå?
Jag är så trött på livvets bittra strider,
O, männe det ej afton blir omsider!

* Ofvanstående värser har en af våra meddelare välvilligt insändt med upplysning, att de för några år sedan författades af en då omkring 20-årig flicka utan skolbildning. Författarinnans barndomshem låg i den för sin vackra natur bekanta Motalatrakten.

Jag såsom barn har svärmat, äfven jag,
Och gladt mig åt den ljusa sommardag.
De lätta moln, som kommo, snart försvunno,
Och sorgens fårar aldrig länge runno.

Jag trodde godt om människor, om allt
Och dömde efter ytan tingens halt.
Min framtidstafsla log så klar som dagen,
En vy af hoppets ljusa färger tagen.

Men livvets allvar kom och storm och strid,
Och barnets drömmar flydde hän dervid,
Och hoppets ängel sänkte ned sin panna,
För värlighetens bild, den dystra, sanna.

Men nu har hoppet lyft sin blick igen,
Och vid ett härligt mål det fästade den,
Ej här, och ej på andra sidan hafven —
O, nej! — men uppå andra sidan grafven.

Där skall mitt hjärta en gång stilla stå,
Där slippa att så här oroligt slå —
Då blir det slut på livvets bittra strider,
När aftonen sig sänkt omsider.

(Ur »Praktikens».)

När och Fjärran.

Ett föredrag af Fröken Vera Hjelt den energiska grundläggarskan och föreståndarinnan af Helsingfors slöjdskola.

Finska tidningen "Nya Pressen" refererar frkn Hjelts föredrag sålunda:

Föredragarinnan begynte med att framhålla, att vi här stå inför en af tidens betydelsefullaste spörsmål. Frågan om kvinnans rätt till arbetsförtjänst till själfständigt förvärf är liktydigt med frågan om rätt till en dräglig tillvaro i ekonomiskt afseende för mänsklighetens ena stora hälft. Må vara att kvinnans naturligaste bestämmelse är den som hustru och moder, hon måste dock vara rustad för eventualiteten att ensam få kämpa livvets kamp, hon måste vara beredd att kunna försörja sig själf, I

Sverige finnas för närvarande omkring 340,000 ogifta s. k. oförsörjda kvinnor och i Finland är det icke stort bättre. Statistiken har bevisat att öfver $\frac{1}{3}$ af alla kvinnor måste förbli ogifta. Vill kvinnan vinna den för hvarje människa dyrbara gåfvan: oberoende, så får hon icke tycka att söka tillkämpa sig flere och rikare förvärfsskällor än dem, som nu stå henne till buds. Så länge hon ännu måste söka "dispens från sitt kön", för att kvalificera sig för en tjänst, för hvilken hon i öfrigt har dokumenterat sig som kompetent, så länge har hon ännu mycket att fordra af framtiden.

Mannen konkurrerar på arbetsområden, som fordom tillhört kvinnan ensam, såsom bakning, sömnad o. s. v. Vid väfstolarna i gobelinfabriken i Paris arbeta endast män. Kvinnan klagat icke häröfver; hon fordrar blott i den fria konkurrensens namn att ega samma rätt som mannen. Hon bör ega fritt val att få pröfva sina krafter på hvilket verksamhetsfält som helst, på samma gång hon bör få löpa samma risk som mannen, att nämligen få träda tillbaka; där hon icke förmår fylla sin plikt.

* * *

Det är framför allt på de praktiska banorna kvinnan bör söka sig nya vägar, som kunna föra till ekonomiskt oberoende. De lärda banorna bli allt mer och mer öfverfyllda, men på industriens vidsträckt fält stå många förvärfsskällor öppna för kvinnan. Det gäller blott att med drift, företagsamhet och mod gripa sig an. På industriens område har kvinnan lättast att vinna likställighet i lönevilkoren, ty köparen frågar icke efter om varan är gjord af man eller kvinna, utan ser blott på dess duglighet. Att det kvinliga arbetet varit sämre aflönadt än mannens, beror tvifvelsutän till stor del derpå, att hon i fråga om fackkunskaper icke kunnat täfna med honom. Men därför bör hon få tillträde till liknande tekniska industri- och handverkskolor som tills nu ensam stått öppna för mannen. Hon bör sättas i tillfälle att göra sig kompetent att bekläda platser, der hon kan uppträda som själfständigt verksam och dymedelst vinna högre aflöning. Kvinnan har länge nog varit endast handtlangerska på flertalet industriella områden. Hon har länge nog stått utan hopp att kunna vinna beförden på den post hon valt. Nu gäller det för henne att jemte allmän bildning söka uppnå en yrkesskicklighet, som kan ge henne rätt att stiga i graderna. Man invänder, att kvinnans relativa fysiska svaghet gör det omöjligt för henne att täfna med mannen. Men tänk på tjenarinnan, som gör sitt tunga dagsverke ett helt lif igenom. Tänk på handtlangerskorna vid fabriken och de stora byggnadsföretagen. Deras s. k. lättare arbete kan vara tungt nog. Och för öfrigt i vår tid, då den råa styrkan mångdubbelt ersättes genom de mäktiga hjälpmedlen ånga och elektricitet, äro uppmärksamhet, påpasslighet, ordningssinne, de egenskaper, som hufvudsakligast tagas i anspråk vid det industriella arbetet och dessa egenskaper besitter kvinnan i lika hög grad som mannen.

I stället för att spilla sin tid på att skaffa sig dyra talanger utan att som så många göra, äga motsvarande begåfning, bör kvinnan söka vinna fackkunskaper för arbete i industrins tjänst. I stället för att utomlands studera musik, skönkonst bör hon söka utbildas till specialist i en eller annan in-

dustrigren, som därute nått en högre grad af fullkomning än i eget land. „Om“, som föredragarinnan träffande uttryckte sig, „endast de som ega verklig begåfning egnade sig åt konststudier, så funnes det långt färre kvinnor, som för sent lärt konsten att pröfva hvad de duga till“.

* * *

Finlands sjöfarts- och handelsstatistik uppvisar en för våra förhållanden stortadt import af industriartiklar, hvilka tillvärkade inom eget land borde gifva en rätt betydande arbetsförtjänst, då ju försäljaren i många fall hade tull- och fraktkostnader till godo.

Föredragarinnan uppräknade till slut en mängd förbisedda förvärfsskällor hvilka särskildt egnade sig för kvinnan. Hon kunde skaffa sig yrkesskicklighet som pappermaché-arbetare, som leksaktillverkare, urmakare, hattmakare, bokbindare, snörmakare, litograf, skomakare, pianostämmare, dekorationsmålare, mönster-tecknare, ritare, gravör, färgare, kemist, trädgårdsmästare, o. s. v. Vidare föreslog fr. Hjelt inrättandet af konservfabrik, träskofabrik, en strumpstoppnings- och renoveringsfabrik i hufvudstaden, ett sjukhem, organiseradt på samma sätt som det s. k. hemmet för sjuksköterskor i Stockholm.

Kvinnan kan nog kämpa sig fram till nya verksamhetsfält; det gälde blott att frigöra sig från fördommen att endast *vissa* arbeten anstå kvinnan och äro hvad man kallar passande. Alt hederligt och godt arbete, som leder till ekonomiskt oberoende är passande och aktningvärdt.

Det i många stycken synnerligen sunda och tänkvärda föredraget belönades med lifliga applåder.

Kvinna ledamot i fattigvårdsstyrelse. Denna fråga har nu, enligt »Nya Pressen» diskuterats af Helsingfors stadsfullmäktige, och öppnades diskussionen af hr Elving, som förenade sig med reservanten, hr Fellmans, förslag, att fullm. skulle hos guvernören anhålla om upphäfvandet af den punkt i stadens fattigvårdsreglemente, som utesluter kvinna från valbarhet till fattigvårdsstyrelsen. I likhet med reservanten ansåg tal. det icke vara skäl att hos lagstiftaren supponera en afsigt, som denna icke uttryckligen uttalat, nämligen att kvinna vore utesluten från alla offentliga uppdrag, hvilka icke enligt speciella lagstadganden tillerkännas henne. Anser sig guvernören kunna upphäfva det ifrågakvarande stadgandet, kunde frågan derigenom möjligen utan några omgångar vinna sin lösning. I motsatt fall återstode ju i alla händelser den af utskottet föreslagna utvägen att vända sig till ständerna.

Hr *Langenskiöld*, medlem af utskottet, framhöll, att meningsolikheten icke gälde principen om kvinnans valbarhet, hvilken hyllades äfven af utskottets majoritet, utan den väg, på hvilken densamma skulle ävägbringas. Detta borde enligt utskottets åsigt ske icke på administrativ väg utan genom den lagstiftande maktens bemedling. Ty för det första nämner gällande kommunalförordning endast *män* såsom valbara till kommunala uppdrag, och för det andra var det allmän landsdssed på den tid, denna lag stiftades, att kvinnor icke voro valbara. Lagens mening var sålunda klar, och det föreliggande för-

slaget kunde därför icke genomföras blott genom lagtolkning, utan måste blifva föremål för en lagstiftningsåtgärd. Säsom stöd för denna åsigt framhöll tal. äfven förfarandet i en likartad fråga i svenska riksdagen.

Hr *Schauman* anslöt sig till reservationen. Ansåg förhållandena i Sverige icke vara lämpliga exempel i detta afseende, emedan Finland i fråga om kvinnans frigörelse befann sig på betydligt mera framskriden ståndpunkt än det gamla moderlandet. Föreslog den ändring i reservantens förslag, att endast *röstberättigade* kvinnor skulle göras valbara till fattigvårdsstyrelsen.

Hr *Runeberg* godkände äfven reservationen. Gentemot hr *Langenskiöld* framhöll tal., att om man utgick derifrån, att lagstiftaren öfverhufvud icke tagit frågan om kvinnans valbarhet i öfvervägande, utan låtit rådande landsed vara bestämmande härvidlag, så måste väl, då landsleden numera blifvit en annan, densamma äfven nu, i brist på uttryckliga lagstadganden i motsatt syfte, kunna följas.

Till försvår för reservationen utträdde vidare hr *Antell*, *Kurtén*, *Federley*, *Borenius* och *Borgström*, hvaremot hr *Renlund* och *Stjernvall* understödde utskottets förslag.

Vid anställd omröstning godkändes hr *Fellmans* reservation med 26 röster mot 12. Hr *Schaumans* ändringsförslag blef förkastadt.

Statsfarligt. I »Frankfurter Zeitung» af den 9 nov. läses följande:

Vi ha ofta upplefvat, att polismyndigheterna för de obetydligaste anledningar se sig föranlåtna att spåra fara för statens bestånd. Men hvilken obeskripligt oskyldig orsak, som kan få dem att inskrida skall följande historia bevisa.

Sedan några år tillbaka fans här en förening af damer, hvilken endast skilde sig ifrån de s. k. »Damenkränzen» derigenom, att den icke sysslade med vanliga skönliterära opus, utan med national-ekonomiska arbeten, och läste af dylika dem, som behandlade kvinnofrågan: saker, hvar och en bildad människa i vår tid måste känna till. Man träffades hos de olika damerna, hos dem, hvilka de husliga förhållandena tilläto det, och slutligen regelbundet hos en och samma person.

Att denna kvinnas man skulle tillhöra en radikal riktning, hade man hört, men då han aldrig uppträdte offentligt, hade man ingen anledning, hvarföre man icke ogeneradt kunde umgås i deras hus.

Så var man som vanligt en gång åter församlade vid tebordet, då dörren plötsligen öppnas och en polistjensteman »med två gendarmer» inträder, emedan som han sade, här hölls ett hemligt möte.

Hvem kunde härvid förbli allvarsam? Herrarne mottogos så muntert som det väl sällan brukar inträffa, då det gäller polisen. Namnen uppskrefvos, alla böcker och tidskrifter, hvilka funnos i rummet likaledes, och polistjenstemannen talade om vidare efterdyningar, ja, om möjlig edsförpligtelse för en och annan.

Och hvad hade han då funnit? *Stuart Mill*: »Nationalekonomiens grunddrag» och »Kvinnans underordnade ställning», »Kvinnans rätt» af *Secretan* och liknande vetenskapliga skrifter, i hvilka ännu ingen menniska sett något statsfarligt.

Detta öfverraskande besök åtföljdes snart af stämningar för »öfverträdelse af förenings- och församlingslagen». De mest närgående förhör anställdes. Men då det hvarken fans styrelse eller stadgar eller något som helst, som hade anstrykning af förening, hvarken ombudsman, ordförande och ledare eller diskussion öfver offentliga angelägenheter, antydande det vara ett politiskt sällskap — så måste man väl låta läsecirkeln vara hvad den var, och dömda äfven i enlighet härmed.

Men hvilka följder har saken haft för den dam, i hvilken bostad man så oväntadt gjorde inträng? Hon hade i flera år tillhört och varit en verksam medlem af en förening här. Hitintills hade man inom denna förening icke funnit det minsta »farligt» hos henne, man till och med afgaf det vittnesbörd om henne, att hon alltid uteslutande hade företrädit pedagogiska intressen, hvilka äro föreningens hufvudintressen. Det oakadt ansåg sig flera medlemmar på grund af det förefallna nödsakade att utträda ur föreningen, så länge en person, i hvars hus polisen på det viset inträngt, fans kvar.

Att den ifrågavarande damen kände sig moraliskt tvingad att utträda är naturligt.

Mrs Ada Bittenbender heter en kvinna, som ifrigt sökt erhålla en juristsyssla vid staten Nebraskas i Amerika högsta rätt.

Hon är den första af sitt kön inom nämde stat, som nominerats till kandidat för beklädnade af domarestolen.

Hon promoverades vid »the Binghamton, N. Y. Business college». Har bevistat »the state normal school» i Bloomsbury, Pennsylvania, der hon graderades 1875. Blef 1881 förestånderska vid »the physical culture» afdelningen i »the model school».

Gifta sig 1877 med M. C. Bittenbender i staten Nebraska. Der erhöi hon redaktörsbefattningen vid tidningen »Osceolo Record», och skötte samtidigt sekreterare- och kassörssysslorna i »the Polk County» landbruksförening, för hvilken hon var varmt intresserad. Hon bevistade 1881 ett möte i egenskap af ombud för sagda landbruksförening.

År 1879 blef hon redaktör för tidningen »the Advocate» och år 1881 ordförande och sekreterare för »the new State Woman's» rösträttsförening.

Aflade år 1882 inför öppen rätt en lysande juridisk examen efter att ha studerat under sin mans ledning.

Hennes man säger, att hon ofta gjort studiepraktiker vid de högsta mål, resande från domstol till domstol, samt att hon räknas för att vara en af de ledande inom sin yrkesverld. »Prohibitionisterna» (= med godtemplarne) invalde henne med entusiasm som medlem af sitt parti.

Aristokratiska modehandlerskor. En mängd adliga godsegares hustrur i London hafva börjat etablera affärer för att föda sig och sina familjer, då godsegarnes inkomster icke förslå. Sålunda har en i fashionabla kretsar i London mycket bekant dam, *mrs Wheeler*, som tills för kort tid sedan lyst genom sin skönhet och till och med gjorde den berömda *Lantry* rangen stridig, nyligen öppnat en modehandel. *Mrs Lennox*, en nära släkting tilf hertigen af *Richmond*, har etablerat sig som sön-

merska. Lord Dunravens svägerska, mrs Kerrer, har blifvit modehandlerska och har många kunder. Två döttrar till en bekant general hafva öppnat leksaksaffärer. De förtjena samtliga bra med pengar.

Blixten och damerna. Af Camille Flammarions statistik öfver de personer, som i Frankrike dödats genom åkslag, framgår, att de från skogarne kommande elektriska strålarne föredraga att döda män. Från 1854 till 1883 dödades 2,322 människor genom åkslag, hvaraf endast 957 kvinnor. Vanligen måste nästan två gånger så många män som kvinnor sätta lifvet till för blixten. Är det kvinnornas klädedräkt eller deras kroppsorganism, som påtvingar blixten detta galanteri? Man vet det icke.

Kapitalister. Baron Alphonso Rothschild (chef för huset i Paris) eger en personlig förmögenhet af 850,000,000 francs, hvilken förmögenhet blifvit betydligt förökad genom hans mors, baroressan James Rothschild, nyligen inträffade död. Baron Gustave Rothschild har 600,000,000, baron Edmond Rothschild har likaledes 600,000,000, Salomon Rothschilds enka och dotter 450,000,000 och baron Arthur Rothschild 560,000,000 francs. Detta utgör till sammans en summa af 3 milliarder francs. Här ej inberäknadt den förmögenhet, som eges af baron Nathaniel Rothschild, chef för huset i London eller af baron Albert Rothschild, chef för huset i Wien.

Praktiserande kvinlig jurist i Zürich. Den första verkliga praktiserande kvinliga jurist i Schweiz, fru jur. dr Emilie Kempin, har d. 1 d:s i Zürich öppnat ett kontor för rådfrågning, uppsättande af kontrakter, testamenter och andra juridiska handlingar o. s. v. Däremot får hon ej föra talan inför rätten.

Syndapengar? Ett engelskt sällskap för evangelisk propaganda har vägrat mottaga en gåfva, som samlats genom basarer och dermed likställda tillställningar. »Det har varit mycket i de gifna förlustelserna — anmärktes det — som gjort ett smärtsamt intryck på många af det aktade sällskapets gamla vänner och gynnare. Bland annat hade teatraliska föreställningar anordnats och tillstånd till sådana utvärkats; och då platsen antogs föreställa ett flandriskt torg från fjortonde århundradet, var ett torgkors uppsatt midt på det, och kring det drefs handeln och var annat skoj! tillstånd. Det hela var ställt under skydd af mycket högt stående damer, och en del tyckte, att däri låg en mycket otillbörlig värdjan till modets och flärdens ande och allt för stor eftergift åt denna världens sinnelag». Sancta simplicitas!

Praktisk välgörenhet. Inom den svenska federationsafdelningen i Stockholm, berättar Dagens Nyh., bildades 1880 en lånekassa, afsedd att med räntefria lån bispringa unga kvinnor, som i följd af bristande arbetsförtjenst råkat i betryck, och så-

lunda hindra dem att falla till följd af nöd. En hjälpkommitté tillsattes, som en gång i månaden sammanträdde för att behandla inkomna låneansökningar.

Hjälpkommittén har strängt hållit på att endast utdela lån åt unga ogifta kvinnor; då dess tillgångar sådant medgifvit, har den äfven försökt hjälpa dem, som begätt ett felsteg, att åter resa sig. Lånen utlemnas mot kvitto på högst 1 års tid och till belopp vexlande mellan 5 och 60 kronor; de återgåldas vanligen genom afbetalningar. Federationens lånekassa har under sin sjuåriga tillvaro utlemnat tillsammans omkring 200 dylika lån, af hvilka 109 blifvit återbetalade.

Lånen hafva användts för olika ändamål, såsom till inköp af strykugnar åt dem, som velat öppna strykinrättning, till inköp af symaskiner åt sömmerskor, till hyreshjelp, till matpängar åt blifvande folkskoleseminarister, till kläder åt tjensteflickor, som varit utblottade och skolat inträda i tjänst, till utlösande af pantsatta klädespersedlar (så utlöstes en höst sju vinterkappor), men först och främst till respängar för landsortsflickor, som man lyckats öfvertala att återvända till sina hemorter.

Lika mot lika. En herre klagade en dag för en dam öfver, att damerna kunde kasta ut så mycket pänningar för en hatt, som blott användes en sommar.

Damen svarade: »Ja, det är väl ingenting mot hvad herrarne göra. De kunna gifva ut ända till 25 kronor för en florshufva, som bara räcker en kväll.»

Svenska flickor i Sydamerika. En svensk ingenjör har i Buenos Ayres låtit uppföra tre större tvättnrättningar och den fjerde är under uppsättning. Maskiner och pannor till nämnda inrättningar äro tagna ifrån Sverige. För bedrivande af arbetet i dessa inrättningar hafva 400 svenska flickor blifvit engagerade.

»FRAMÅT» utkommer den 1 och 15 i hvarje månad. Prenumeration kan ske hos hrr. bokhandlare och genom postverket. Pris: Kr. 3: 50 för år, postarvode 35 öre. Lösnummer: 25 öre. Annonpris: Kr. 20 för hel sida. Del af sida betingar motsvarande del af pris. Annonser mottagas å »Framåts» annonsbyrå, *Magasinsgatan 12, III*, alla hvardagar kl 5—6 e. m.

I redaktionsangelägenheter hänvände man sig till *fru Alma Breinholm-Åkermark*.

J. INGEMARSSON,

Försäljningsmagasin,

27 Östra Hamngatan 27,

rekommenderar sitt stora lager af

Möbel- och Gardintyger,

Bord- och Pianotäcken,

Säng- och Resfiltar,

Antimakassar och Pi-

quétäcken,

Afpassade Mattor

m. m.

d. Lundquist & Co.,

Bosättnings-Magasin,

Östra Hamngatan N:o 42,

rekommendera ett välsorterat lager af nya Bosättningsartiklar såsom: Bord-, Kaffe- och Té-serviser af äkta opak och bästa fayence-porslin, Glas-serviser af hel- och half-kristall, rikt urval af prima Nysilfver-arbeten, Bordknifvar, Brickor och Brödkor-gar, m. m.

Stort lager af Ljuskronor, Kandelabrar, Vägglystrar, Amplar samt alla sorters Lampor och lamptillbehör. Mattor från 25 öre pr fot till kr. 2: 50.

Göteborgs Enskilda Bank

i Göteborg

Drottninggatan nr 11,

diskonterar inländska vexlar,

köper och säljer utländska vexlar och mynt,

utfärdar resekreditiv,

emottager medel till förräntning å Depositions- samt å Upp- och Afskrifnings-räkning,

beviljar Kassakreditiver och lån mot godkänd säkerhet,

försäljer postremissvexlar,

åtager sig inkasseringar i in- och utlandet,

samt utför i öfrigt alla vanliga bank-affärer.

Filialkontor i Venersborg, Borås, Strömstad, Kongsbacka och Marstrand.

LAGER

af såväl de mest eleganta som billigaste

Manufaktur- Mode- och Hvitvaror,

Sybehörs och Garnéartiklar, Dame- och Barn-

hattar, Barnkläder,

Tricotvaror, Bijouterier

och Galanteri-varor

m. m. m. m. hos

L. Kaiser & Co.,

Kyrkogatan 36.

Korsgatan 12.

Filial:

43. Södra Hamngatan 43.

Axel Gillblad & Co.,

Domkyrkoplatsen.

Manufakturhandel

En gros & En détail.

Svart Siden & Merinos

af prima kvalitet och till ovanligt billiga priser.

Klädningsstyger,

rikt urval

Sybehör & Garnérsaker

Möbel- & Gardintyger

samt

ett stort urval af

DAME-KAPPOR

tillverkade endast af utmärkt goda tyger

samt elegant utstyrda